

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.1.5>

УДК 377.046-021.64(477)(045)

Ірина Кузьміч

ORCID iD 0000-0001-7439-3343

провідний фахівець відділу по роботі з ЄДЕБО,
Міжнародний європейський університет,
просп. Академіка Глушкова, 42-В,
03187 Київ, Україна,
irina.kuzmich99@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

У науковій статті обґрунтовано вагому роль започаткування та розвитку фахової передвищої освіти в Україні в сучасних суспільно-економічних умовах. Відзначено, що освіта для сталого розвитку суспільства – це освіта цілісна, а тому медіативна, здоров'язберезжувальна, заснована на самосвідомості та самотворенні особистості, яка реалізує новий тип взаємин у системі «людина – природа». Висвітлено місце фахової передвищої освіти в структурі сучасної системи освіти в Україні. Головна увага зосереджена на аналізі провідних особливостей розвитку фахової передвищої освіти в Україні в умовах сталого розвитку суспільства, серед яких автором виокремлено створення і затвердження законодавчої бази надання освітніх послуг у цій сфері; стандартизацію підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр»; запровадження в освітню діяльність компетентнісного підходу та принципів студентоорієнтованого навчання; активне залучення експертного середовища, науковців, різних суб'єктів господарювання до процесів розроблення стандартів, модернізації системи підвищення професійного рівня педагогів для фахової передвищої освіти; розширення наявної мережі закладів професійної освіти з навчально-виробничою інфраструктурою, що відповідає сучасним вимогам. Акцентовано увагу на тому, що започаткування в Україні фахової передвищої освіти відкриває широкі можливості для освіти впродовж життя; освіта для дорослих стає гнучкішою, адже впродовж життя людина зможе здобути декілька професійних освіт за кошти бюджету. Подальший розвиток фахової передвищої освіти в Україні сприятиме визнанню національної системи професійної освіти на світовому рівні зі збереженням кращих традицій і практик, сформованих попередньою багаторічною діяльністю вітчизняних технікумів і коледжів.

Ключові слова: компетентнісний підхід; освіта для сталого розвитку; сталий розвиток; студентоорієнтоване навчання; фахова передвища освіта; фаховий коледж; фаховий молодший бакалавр.

Вступ. У передмові до доповіді «Освіта для складного суспільства» – результату роботи міжнародної платформи Global Education Futures – засновник Товариства організаційного навчання П. Сенге слушно зазначив, що однією з визначальних властивостей сучасної епохи є розрив між нашим впливом на світ та нашою здатністю взяти відповідальність за цей вплив, і водночас наша здатність впливати на природу та суспільство практично безпрецедентна – ми все більше зосереджуємося на короткостроковій персональній вигоді на шкоду благополуччю інших та життя в цілому (Educational Ecosystems, 2018, р. 3).

Саме освіта в забезпеченні сталого розвитку суспільства відіграє провідну роль, оскільки саме в процесі її здобуття особистість засвоює цінності, компетентності, навички та знання, необхідні

для побудови майбутнього відповідно до завдань сталого розвитку. В ухваленій на 70-й Генеральній асамблеї ООН (2015) Програмі діяльності у сфері сталого розвитку до 2030 р. якісні перетворення в освіті розглядаються головним інструментом досягнення цілей сталого розвитку: «Забезпечити всеохопну та справедливу якісну освіту та заохочувати можливості навчання впродовж усього життя для всіх» (Transforming our world, 2015, с. 22). Рівень освіти населення та гарантовані можливості його здобуття визнані світовою спільнотою базовими показниками розвитку людського потенціалу.

У Доповіді Брундтланда (1987) зазначається, що освіта для сталого розвитку суспільства – це освіта цілісна, а тому медіативна, здоров'язберезжувальна, заснована на само-свідо-

мости та самотворенні особистості, – реалізує три провідні орієнтири – новий тип взаємин у системі «людина – природа», задоволення потреб особистості та її розвиток через самоорганізацію, – і тому виступає умовою сталого розвитку суспільства (Доповідь Брундтланд, 1987, с. 1; Хаустова та Омаров, 2018, с. 265). Відтак, освіта для сталого розвитку – це таке бачення освіти, що надає людям можливість взяти на себе відповідальність за створення сталого майбутнього та спрямоване на покращення доступу до якісної базової освіти, на переорієнтування освітніх програм, навчання та підвищення поінформованості громадськості, допомогу в розвитку знань, компетентностей та відносин, необхідних нині та в майбутньому.

Одним з важливих кроків України на шляху до створення системи освіти для сталого розвитку було запровадження Законом України «Про фахову передвищу освіту» (2019) фахової передвищої освіти (далі – ФПО) як самостійного складника вітчизняної системи освіти, що покликаний «сприяти сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для здобуття освіти впродовж життя» (Про фахову передвищу освіту, 2019, ст. 5).

Крім того, в сучасних умовах, що характеризуються кардинальними соціально-економічними та політичними перетвореннями, значним ускладненням життєдіяльності, нагальним завданням стає підвищення вимог до якості професійної діяльності виробничого персоналу та її результатів, а отже, й до навчально-виробничої діяльності закладів ФПО. Все це зумовлює необхідність в узгодженій оптимізації мережі діючих закладів ФПО з обов'язковим урахуванням особливостей регулювання соціально-економічного розвитку держави, збалансованого розвитку всіх галузей економіки з регіональними ринками праці, а також вироблення ефективних моделей і механізмів розвитку системи ФПО в Україні.

Проблема становлення ФПО в нашій державі в умовах сталого розвитку суспільства – принципово новий фокус уваги вітчизняних науковців. Окремі питання цієї проблеми набули свого розвитку в публікаціях: М. Братко, Н. Ваніної, П. Лузана, О. Тітової (оцінка якості ФПО), В. Зеленого, Т. Равчиної, І Хомишина та Г. Шемелюк (законодавче регулювання ФПО в Україні), Р. Курка (тенденції розвитку ФПО в сучасних умовах), В. Мороза, В. Супруна, В. Максимчука (управлінські аспекти забезпечення якості сучасної ФПО) та інших дослідників. Водночас, з огляду на невеликий проміжок часу, що минув з моменту виокремлення ФПО в окрему ланку системи освіти, залишаються не достатньою мірою дослідженими питання щодо з'ясування її провідних

особливостей розвитку в Україні в умовах сталого розвитку суспільства на сучасному етапі.

Мета дослідження – проаналізувати провідні особливості розвитку фахової передвищої освіти в умовах сталого розвитку суспільства.

Методологія. У дослідницькій розвідці використано теоретичний аналіз наукових джерел з метою визначення стану проблеми дослідження та окреслення актуальних напрямів наукового пошуку; системно-аналітичний – для аналізу законодавчих актів та інших нормативних документів; логіко-семантичний – для поглиблення понятійного апарату при визначенні базових понять дослідження; порівняння – задля вивчення концептуальних підходів щодо розв'язання проблеми; абстрагування, а також методи дедукції та індукції – для узагальнення вітчизняного досвіду розвитку ФПО; абстрактно-логічний – для теоретичних узагальнень і формування висновків.

Результати дослідження та обговорення. Сучасна система освіти в Україні являє собою своєрідну ієрархічну структуру невід'ємних складників. Кожен з цих складників відповідає одному з восьми рівнів Національної рамки кваліфікацій (далі – НРК) (Про внесення змін у додаток до постанови, 2020, с. 1), гармонізованої з міжнародними освітніми стандартами, що спрямовано на забезпечення співставності і порівнюваності професійних і освітніх кваліфікацій, отриманих в Україні та за кордоном (див. табл. 1).

Як видно з табл. 1, ФПО передбачає здобуття кваліфікацій, які відповідають п'ятому рівневі освіти за НРК (Про внесення змін у додаток до постанови, 2020, с. 1) і співвідноситься з п'ятим рівнем EQF-LLL та ISCED. Як самостійна ланка в системі сучасної вітчизняної освіти, ФПО покликана сприяти забезпеченню якісної підготовки професійно компетентних, кваліфікованих, затребуваних на ринку праці фахівців. Мета ФПО згідно зі ст. 16 Закону України «Про освіту» (2017) – формувати та розвивати освітню кваліфікацію, що засвідчує здатність особи виконувати типові спеціалізовані завдання у конкретній сфері професійної діяльності виробничого характеру і підвищеної складності та/або виконувати обмежені управлінські функції з певною невизначеністю умов і застосуванням методів і положень відповідного наукового знання (Про освіту, 2017, ст. 16).

Функціонування ФПО в Україні має низку особливостей, закладених у відповідних нормативних положеннях (Методичні рекомендації, 2020; Щодо запровадження пілотного проекту, 2019 та інші), що регулюють діяльність закладів ФПО – фахових коледжів. У такі фахові коледжі трансформувалася більшість закладів вищої освіти (далі – ЗВО) з I та II рівнями акредитації,

Місце ФПО в структурі сучасної системи освіти в Україні

Рівні системи освіти України		Освітньо-кваліфікаційні рівні / ступені освіти	Кваліфікаційні рівні за НРК України	Рівні за Європейською рамкою кваліфікацій навчання впродовж життя (EQF-LLL)	Міжнародна стандартна класифікація освіти МСКО 2011 (ISCED)
Професійна (професійно-технічна освіта)	Перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти	кваліфікований робітник (свідоцтво)	2	2	2
	Другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти	кваліфікований робітник (диплом)	3	3	3
	Третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти	молодший спеціаліст	4	4	4
Фахова передвища освіта		фаховий молодший бакалавр	5	5	5
Вища освіта	Початковий рівень вищої освіти (короткий цикл)	Молодший бакалавр			
	Перший рівень вищої освіти (бакалаврський)	Бакалавр	6	6	6
	Другий рівень вищої освіти (магістерський)	Магістр	7	7	7
	Третій вищої освіти (освітньо-науковий)	Доктор філософії	8	8	8
Доктор наук					

Джерело: складено автором на основі НРК в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519, Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя (EQF-LLL) та Міжнародної стандартної класифікації освіти МСКО 2011 (ISCED)

тобто технікумів, коледжів, училищ, що прирівняні до них. При цьому фаховий коледж може бути як самостійним (Київський фаховий коледж електронних приладів та інші), так і структурним підрозділом ЗВО (фаховий коледж «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка та інші).

Окрім фахових коледжів, до інших типів закладів ФПО належать, зокрема, заклади фахової передвищої військової (Військовий коледж сержантського складу Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного та ін.), спортивної (Миколаївський фаховий ко-

ледж фізичної культури та ін.) та мистецької освіти (Львівський музичний фаховий коледж імені С. П. Людкевича та ін.), а також фахові коледжі зі специфічними умовами навчання, що забезпечують потреби кримінально-виконавчої системи, Національної поліції та Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Щоправда, згідно з вимогами Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» для абітурієнтів фахової передвищої військової освіти є вікові обмеження – від 17 до 30 років.

Водночас передбачається можливість здійснювати підготовку фахових молодших бакалаврів окремими закладами професійної освіти в разі отримання ними ліцензії відповідного зразка та додержання стандартів ФПО. Таким, до прикладу, є Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України та інші.

Одна з визначальних особливостей ФПО полягає в тому, що її головним результатом є здобуття освітнього ступеня «фаховий молодший бакалавр», а за попереднім Законом «Про вищу освіту» (2002) технікуми, коледжі, прирівняні до них училища здійснювали підготовку молодших спеціалістів. Найважливіша риса підготовки фахового молодшого бакалавра – спрямованість на потреби вітчизняного та міжнародного ринків праці, на практичну діяльність в умовах сфери послуг і сучасних виробництв. При цьому на здобуття практичних знань відводиться більша частина навчального часу, що дозволяє випускникам одразу після завершення навчання в закладі освіти знайти роботу, розпочати професійну кар'єру. Цим забезпечується взаємозв'язок підготовки фахового молодшого бакалавра з реальними вимогами економічного сектору та роботодавцями.

Цікаво, що понад двадцять років Європейська Рада, беручи до уваги чіткі прогнози зміни на світових ринках праці, ухвалила положення Лісабонської резолюції (березень, 2000 р.) про зміцнення «взаємодії політики в економічній галузі, розвитку людських ресурсів та зайнятості, що мають ґрунтуватися, передусім, на забезпеченні високоякісної професійної освіти та навчання» (Основные вехи интеграционных процессов, 2000, с. 1).

Законом України «Про фахову передвищу освіту» (2019) серед інших нововведень започатковано такі важливі новозміни в ФПО для сталого розвитку суспільства:

- доступ до якісної ФПО через відсутність будь-яких обмежень щодо кількості дипломів попередньо здобутих за кошти державного бюджету, щодо віку здобувачів освітнього ступеня «фаховий молодший бакалавр», через можливість навчатися безоплатно за бюджетні кошти (ст. 3);
- впровадження студентоорієнтованого підходу до організації освітнього процесу через формування освітнього середовища, спрямованого на задоволення інтересів і потреб студентів на засадах партнерства та взаємоповаги всіх учасників освітнього процесу, надання можливості кожному студентові будувати власну індивідуальну освітню траєкторію з наданням вибору різних форм освіти: дуальної, мережевої тощо (ст. 1).

Безперечно, дуальна модель навчання, яка знайшла визнання на міжнародному рівні (Німеч-

чина та інші європейські країни, Канада, Китай, Південна Корея), є однією з найкращих у контексті підготовки практико-орієнтованих фахівців. Дуальна система дозволяє поєднати в навчальному процесі і теоретичну, і практичну підготовку. Навчаючись, студенти освоюють обрану професію безпосередньо з виробництва. Дуальна система навчання не може бути впроваджена без участі зацікавлених у ній роботодавців – це є головним критерієм взаємодії фахового коледжу та підприємства.

Дуальна система навчання – це інноваційний тип організації цільової професійної підготовки, який передбачає узгоджену взаємодію з підготовки фахових молодших бакалаврів освітньої (фахові та загальноосвітні компетентності) та виробничої сфери (практичні та прикладні навички). Накопичений досвід дозволяє підвищити якість занять, що проводяться, а також ділитися з колегами отриманими знаннями через науково-практичні конференції, майстер-класи. До прикладу, у межах проекту ITeachers Meet-Up 2022 27 січня 2022 року відбувся онлайн-вебінар на тему «Тенденції та виклики дуальної освіти».

Спеціальні та професійні дисципліни передбачають теоретичне та практичне навчання, лабораторно-практичні заняття здійснюються на підприємствах, а також у навчальних лабораторіях та майстернях. Терміни та зміст практики на базових підприємствах узгоджені з роботодавцями для гнучкого реагування на запити виробництва та з урахуванням особливостей технологічного процесу виробництва.

Висока надійність дуальної системи навчання пояснюється тим, що вона відповідає інтересам усіх сторін, що беруть участь в її реалізації: підприємств, працівників, держави. Для підприємства дуальна освіта – це можливість підготувати для себе кадри точно «на замовлення», забезпечивши їх максимальну відповідність усім своїм вимогам, економлячи на витратах на пошуку та підборі працівників, їх переучуванні та адаптації. Таким чином, ми отримуємо можливість вийти на об'єднання інтересів бізнесу, молодого фахівця та держави – абсолютно новий рівень тристороннього партнерства, що дозволяє отримати значний позитивний соціально-економічний ефект у масштабах усієї країни.

Варто звернути увагу на те, що поняття «студентоорієнтоване навчання» вперше на рівні нормативно-правових актів у сфері освіти запроваджено саме Законом України «Про фахову передвищу освіту». У європейському проєкті «Час нової парадигми в освіті: студентоорієнтоване навчання» (T4SCL, Бухарест, Румунія, травень 2010 року) (EI, ESU. Student-Centred Learning, 2016) представлено цілісну концепцію студенто-

орієнтованого навчання, яка визначає низку значущих переваг для учасників освітнього процесу у ФПО:

- реалізація студентоорієнтованого навчання викладачами через мотивацію студентів; ґрунтовний відбір методів викладання та навчання, методів оцінювання студентів; використання інформаційних технологій для вдосконалення освітнього процесу;

- реалізація студентоорієнтованого навчання закладом ФПО (моделювання навчальних програм та використання результатів навчання; внутрішня оцінка якості методів оцінювання; безперервний професійний розвиток викладацького персоналу; використання інформаційних систем для підтримки студентоорієнтованого навчання);

- підтримка культури студентоорієнтованого навчання (зміна у роботі студентів з інформацією у навчальній групі з опорою на їхню пізнавальну активність; рекомендації щодо систематичного розвитку тощо) (EI, ESU. Student-Centred Learning, 2016).

Студентоорієнтоване навчання, як слушно зауважує О. Півень (2020), потребує постійного рефлексивного процесу. Цей принцип реалізується з використанням сучасних дидактичних технологій (проблемне навчання, проектне навчання, технології розвитку критичного мислення – будь-яка діяльнісна технологія потребує рефлексії) (с. 60–61). Активне навчання завжди внутрішньо мотивоване та цілеспрямоване, а тому студенти мають розглядатися як активні суб'єкти освітнього процесу, які усвідомлюють мету як кінцевий результат освітньої діяльності, її зміст, поетапність власних дій, виконуваних у процесі навчально-пізнавальної діяльності, власні кінцеві досягнення.

Студентоорієнтоване навчання означає створення можливостей з виявом власних думок, пошуком нових ідей і ефективних розв'язків, виробленням власного розуміння об'єктивних процесів і явищ, набуттям нових навичок та умінь.

Студентоорієнтований підхід, розширюючи свободу студента, надаючи йому право вільно обирати, водночас покладає на нього велику відповідальність, спонукаючи його думати, обробляти, аналізувати, синтезувати, критикувати, застосовувати, розв'язувати проблеми тощо. Пошуковий характер діяльності студента формує в нього мотивацію до засвоєння нової інформації, потребу в самоосвіті, вивченні передового досвіду, підвищенні своєї майстерності, прагнення особистісного самовдосконалення.

Студентоорієнтоване навчання потребує співпраці між студентами та викладачами, їхнього взаємного задоволення освітнім процесом.

Дуже важливо, щоб студенти та викладацький склад співпрацювали у виробленні спільного розуміння проблем, що виникають у процесі навчання. В аудиторії така співпраця дає позитивний ефект партнерської взаємодії. Це партнерство є центральним елементом філософії студентоорієнтованого навчання, згідно з якою навчання має відбуватися в конструктивній взаємодії студента і викладача.

Доцільним є розроблення моделей активної взаємодії «викладач – студент», орієнтованих не на отримання студентом готової, а на пошук нової, ще невідомої для нього інформації. Питання сьогодні полягає у тому, наскільки активно викладачі використовують та навчають студентів технікам активного слухання, взаємодії, прийняття студентів як рівноправних партнерів освітнього процесу.

Принципи студентоорієнтованого навчання реалізуються через сучасні освітні технології особистісно-діяльнісного характеру. Що більше в арсеналі педагога варіантів проведення занять, то ефективніша його взаємодія зі студентами – це має стати головним правилом викладацького складу ФПО. Дотримання цієї умови забезпечить підвищення якості ФПО, а отже, можливість підвищити конкурентоспроможність освітньої установи на ринку освітніх послуг.

Реформування ФПО передбачає провадження освітньої діяльності фахових коледжів на засадах компетентнісного підходу. Поряд із професійною спрямованістю та професійною гнучкістю провідною формою професійного розвитку та формою реалізації творчого потенціалу людини в професійній діяльності є професійна компетентність. Професійна компетентність ґрунтується на теоретичній та практичній підготовці людини до професійної діяльності. Варто наголосити на практичній спрямованості цієї проблеми. Тут простежуються два важливі принципи дослідження: фундаментальність та практична спрямованість освіти. Перший забезпечує системність засвоєння знань, другий – їхню практико-орієнтовану інтеграцію. У першому випадку береться до уваги теоретична основа проблеми та розглядається системність реалізації компетентнісного підходу. Фундаментальне розв'язання проблеми передбачає вертикальне виконання цього завдання. У другому випадку розв'язання задачі починається знизу і є горизонтальною системою завдання.

Під компетентністю в українському законодавстві пропонується розуміти динамічну сукупність професійно значущих особистих якостей, якими визначається здатність людини успішно соціалізуватися, здійснювати професійну, подальшу навчальну діяльність (Про вищу освіту, 2014, ст. 1). У ст. 8 Закону України «Про фахову перед-

вищу освіту» зазначається, що однією з вимог до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) стандарт ФПО визначає перелік обов'язкових компетентностей, – інтегральної, загальних і спеціальних (предметних, фахових), – здобувачів ФПО (Про фахову передвищу освіту, 2019, ст. 8).

Інтегральна компетентність є здатністю розв'язувати в певній галузі професійної діяльності типові спеціалізовані задачі. До прикладу, для фахового молодшого бакалавра з харчових технологій інтегральною компетентністю визначено «здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі у харчовій галузі, організовувати та вести технологічні процеси харчових та суміжних виробництв, які потребують використання теоретичних знань і практичних навичок, систем управління безпечністю та якістю харчової продукції, нести відповідальність за результати своєї діяльності» (Освітньо-професійна програма, 2021, с. 6). Загальні компетентності мають універсальний характер і є важливими для успішної професійної, соціальної діяльності здобувача ФПО в різних галузях і для його особистісного розвитку (до прикладу, здатність усвідомлювати необхідність сталого розвитку суспільства, здатність учитися й опановувати сучасними знаннями, здійснення безпечної діяльності, здатність використовувати набуті знання в ситуаціях практичної діяльності) (Освітньо-професійна програма, 2021, с. 6). Спеціальні (предметні, фахові) компетентності залежать від конкретної предметної області і є значущими для успішної реалізації професійної діяльності за певною спеціальністю (наприклад, здатність здійснювати правильний вибір технологічного обладнання та експлуатувати його; здатність досліджувати в умовах спеціалізованих лабораторій якість готової продукції, напівфабрикатів і сировини) (Освітньо-професійна програма, 2021, с. 6).

Орієнтований насамперед на нове бачення цілей та оцінку результатів професійної освіти компетентнісний підхід висуває свої вимоги і до інших компонентів освітнього процесу – змісту, педагогічних технологій, засобів контролю та оцінки. На основі ідеології компетентнісного, особистісно- та практико-орієнтованого підходів здійснюється вибір форм, засобів та методів навчання, які сприяють становленню активної особистості студента та його мотивації, розвитку здатності до самоосвіти та самоорганізації. Саме це є основою формування таких особистісних універсальних навчальних дій, як сенсоутворення, самооцінка та самопізнання. Якщо раніше в педагогіці відзначалася передача знань від викладача до студента, то зараз знання конструюються студентами в процесі спільної значущої діяльності. Якщо навчальне заняття

раніше будувалося здебільшого за формулою «Засвоєння = Розуміння + Запам'ятовування», то за вимогами нових освітніх стандартів воно має розроблятися та проводитися за формулою «Опанування + Засвоєння + Застосування знань на практиці». На колишніх заняттях домінував монолог викладача, а сьогодні має переважати діалог зі студентами. Насамперед відносини викладача та студентів були суб'єкт-об'єктні (звичайно ж, педагог – суб'єкт, а студенти – об'єкти), то нині відносини викладача та студентів суб'єкт – суб'єктні.

У зв'язку з такими підвищеними вимогами до студентів в умовах освітнього середовища, що динамічно змінюється, суттєво змінюються й вимоги до педагога. Головною відмінністю вимог до педагога нового покоління є зміна цільових орієнтирів, а отже, й педагогічного інструментарію. Діяльність викладача набуває технологічності, тобто педагог має керуватися навичками організації проєктної діяльності, проблемного навчання, інформаційно-комунікаційних технологій.

Провідна мета сучасного педагога не стільки надавати нові знання, скільки змотивувати студентів на їхній пошук, оскільки самостійно здобуті знання міцніші у порівнянні з тими, що надаються у готовому вигляді. При цьому контроль і оцінка знань теж змінилися і передбачають у педагога ХХІ століття наявність особистісних якостей, до яких можна віднести такі, як тактовність, толерантність, вимогливість і принциповість, об'єктивність і чесність, гуманність, відкритість у спілкуванні, працьовитість, наявність глибоких знань, грамотне мовлення, сучасний підхід у роботі (занурення у цифрове освітнє середовище), творчий підхід та допитливість, наявність педагогічного досвіду. Що стосується цифрових технологій, то комунікація та співпраця полягають у взаємодії за допомогою цифрових технологій, в обміні та співпраці за допомогою цифрових технологій.

Водночас, як зазначають Т. Равчина та Г. Шемелюк (2019), більшість педагогічних працівників у закладах ФПО мають високий рівень наукового, практичного досвіду і недостатній рівень педагогічної майстерності. Це, здебільшого, кваліфіковані фахівці з чималим досвідом роботи на виробництві, підприємстві, які недостатньо мірою обізнані з сучасними підходами до педагогічної взаємодії зі студентами, до організації освітнього процесу в цілому (с. 205). Відтак, удосконалення якісного викладацького складу закладів ФПО постає нині актуальним завданням у розвитку ФПО, адже належне кадрове забезпечення – це один з провідних чинників, який впливає на якість професійної підготовки майбутніх фахівців. Від професійно значущих

якостей особистості викладача, його професійної компетентності, мотивації до педагогічної діяльності у нових умовах, усвідомлення потреби у постійному самовдосконаленні та саморозвитку безпосередньо залежить ефективність організації освітнього процесу в закладах ФПО. Саме педагогічний колектив створює сприятливу атмосферу для навчально-пізнавальної діяльності студентів, пробуджує зацікавленість до неї, сприяє формуванню позитивної мотивації до набуття інтегральних, загальних і спеціальних компетентностей у відповідній галузі, сприяє задоволенню освітніх потреб майбутніх фахових молодших бакалаврів, формує їх як творчих, ініціативних і самодостатніх особистостей.

Однак останніми роками спостерігається також така негативна тенденція, як відтік кваліфікованих викладачів з технікумів коледжів до інших структур і закладів вищої освіти, що найбільшою мірою спричинено незадовільними умовами праці, застарілою матеріально-технічною базою, невисоким іміджем педагогічної професії в суспільстві, низькою заробітною платою. З огляду на зазначене, державна політика у сфері ФПО має бути спрямована на вироблення ефективних заходів із залучення висококваліфікованих фахівців для педагогічної діяльності в закладах ФПО, створюючи для них сприятливі умови праці, забезпечуючи їх належним рівнем соціально-правового захисту, заробітною платнею та перспективами подальшого професійного розвитку. Для розв'язання проблемних питань, пов'язаних із розвитком професійних компетентностей викладачів закладів ФПО в Україні, функціонує система післядипломної освіти як невід'ємний елемент системи безперервної освіти дорослих.

На підставі аналізу сучасних реалій функціонування системи ФПО в Україні можна виокремити провідні тенденції її розвитку. Органами державної влади, закладами освіти, іншими зацікавленими суб'єктами вже почали проводитися відповідні заходи, щоб привести у відповідність ситуацію в освітній сфері до нагальних потреб українського суспільства та вимог вітчизняного та міжнародного законодавства. Передусім це стосується створення і затвердження законодавчої бази надання освітніх послуг у сфері ФПО, стандартизації підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», запровадження в освітню діяльність компетентнісного підходу та принципів студентоорієнтованого навчання, розширення наявної мережі закладів професійної освіти з навчально-виробничою інфраструктурою, що відповідає сучасним вимогам.

Важливою особливістю розвитку вітчизняної

ФПО є активне залучення експертного середовища, науковців, різних суб'єктів господарювання до процесів розроблення стандартів, модернізації системи підвищення професійного рівня педагогів для ФПО. Як приклад світового позитивного досвіду у сфері професійної освіти варто навести Францію, де до процесів розроблення стандартів та реалізації політики в цій сфері залучається ціле коло соціальних партнерів, а саме: спілки роботодавців, професійні спілки, професійні асоціації та торгово-промислові палати. Соціальні партнери дбають про організацію та матеріальну базу професійної освіти і навчання в конкретних сферах діяльності і регіонах. Фінансування педагогічних працівників здійснюється відповідним міністерством, яке також займається контролем якості освіти (Стандартизація професійної освіти, 2018, с. 89). Для України досвід Франції може бути корисним у сенсі підвищення якості освіти майбутніх фахових молодших бакалаврів, розвитку їхньої професійної компетентності.

У Німеччині розроблення і видання національних професійних стандартів, відповідних до Національної й Європейської кваліфікаційної системи, реалізують такі організації: Федеральний уряд (розробляє професійні стандарти і надає їм юридичну силу, відповідає їхній зміст і цілі навчання) та соціальні партнери (роботодавці та профспілки, в яких є близько ста експертів з кожної галузі). Для полегшення і пришвидшення процесу розробки стандартів соціальні партнери визначили так званих спікерів окремо для кожного сектора, створили свої власні організації для співпраці (Агентство професійної освіти – від роботодавців), (Департамент професійної освіти – від профспілок) (Стандартизація професійної освіти, 2018, с. 95).

До речі, введена у 2013 німецька рамка кваліфікацій (DQR), так само як і НРК України, визначає вісім кваліфікаційних рівнів (Deutscher Qualifikationsrahmen, с. 1), що співпадає з вісьмома кваліфікаційними рівнями EQF-LLL, а також з вісьмома кваліфікаційними та навчальними рівнями ISCED. У цьому сенсі як НРК України, так і DQR – це новий інструмент у системі професійної підготовки й освіти, що забезпечує, як вже зазначалося, більшу співставність і прозорість міжнародному та національному рівням. Це, своєю чергою, веде до вдосконалення дидактичного підходу до нових навчальних професій і професійних стандартів, заснованому на орієнтації на якісний результат професійного навчання та кваліфікаціях / компетентностях.

Водночас, сучасний стан підготовки у закладах професійної освіти, як зауважує Р. Курок (2021), не відповідає актуальним потребам вітчизняного та світового ринків праці, що зумов-

люється доволі тривалим процесом формування системи ФПО, незавершеністю процесів її нормативно-правового регулювання; недостатнім фінансуванням цієї галузі; недосконалим механізмом формування державного замовлення, що не відображає повною мірою актуальні потреби сучасних ринків праці; недостатньою участю роботодавців України у формуванні змісту освіти, розв'язанні проблем ФПО; недостатнім кадровим потенціалом та неналежним станом функціонування системи стажування і підвищення кваліфікації педагогічних працівників тощо (с. 41).

Отже, найважливіша особливість на сучасному етапі розвитку професійної освіти в Україні – це перехід від разового отримання кваліфікації на все життя до засвоєння компетенцій, що сприяють самонавчанню та необхідності навчання та самовдосконалення впродовж усього життя. Освіта для сталого розвитку спрямована на забезпечення можливості участі кожного в підвищенні якості власного життя та життя суспільства, сприяти виробленню принципів поведінки, які визначають у майбутньому свідомість та повагу до природи, інших людей і самого себе, коли той, хто навчається, опановує обсяг необхідних загальноосвітніх знань, готується самостійно жити й ухвалювати відповідальні рішення; коли формується професійне мислення, а принципи та ідеї сталого розвитку втілюються у професійній дослідницькій, проєктній, конструкторській та інших видах діяльності впродовж життя.

Висновки. Отже, нами з'ясовано провідні особливості розвитку ФПО в Україні в умовах сталого розвитку. Сучасний стан розвитку освіти в Україні відзначається формуванням єдиної системи, в якій поєднується професійна (професійно-технічна) освіта і ФПО. Однією з важливих визначальних рис ФПО є зміщення акцентів з процесу отримання готових знань, умінь і нави-

чок у певній галузі на досягнення компетентностей як конкретних результатів навчання, котрі визначають здатність фахових молодших бакалаврів ефективно виконувати завдання майбутньої професійної діяльності. Кардинальні перетворення, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, вимагають адекватної модернізації системи ФПО для задоволення потреб суспільства і держави у формуванні професійної компетентності фахівців нового покоління.

Таким чином, у сучасному швидкозмінюваному світі, де певні професії на ринку праці стають менш затребуваними і набувають популярності нові, людина вже в дорослому віці має бути готова за необхідності неодноразово змінювати свій фах. Саме започаткування в Україні ФПО відкриває широкі можливості для освіти впродовж життя, освіта для дорослих стає гнучкішою, адже впродовж життя людина зможе здобути декілька професійних освіт за кошти бюджету. Подальший розвиток ФПО в Україні сприятиме визнанню національної системи професійної освіти на світовому рівні зі збереженням кращих традицій і практик, сформованих попередньою багаторічною діяльністю вітчизняних технікумів і коледжів.

Перспективи подальших досліджень. У статті розглянуто тільки деякі аспекти проблем розвитку фахової передвищої освіти в умовах сталого розвитку суспільства, що не охоплюють усіх її прогностичних напрямів, вони можуть бути доповнені та розширені згідно з реалізацією заходів з модернізації цієї самостійної ланки вітчизняної освіти, нових наукових досягнень у цій сфері. Ґрунтовного вивчення потребують питання забезпечення практико-орієнтованого підходу під час реалізації освітніх програм підготовки фахових молодших бакалаврів, удосконалення науково-методичного забезпечення ФПО тощо.

Список використаної літератури

1. Братко М. Фахові коледжі як освітній ресурсний центр розвитку людського капіталу. *Освітологічний дискурс*. 2021. Т. 35. № 4. С. 15–36. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.42>
2. Ваніна Н. М. Студенти як суб'єкти оцінки якості фахової передвищої освіти. *Colloquium-journal*. 2021. № 31 (113). С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.24412/2520-6990-2021-31118-51-56>
3. Ваніна Н. М., Котоловець Л. О. Сучасний методичний підхід до внутрішньої оцінки якості підготовки фахівців передвищої освіти. *Colloquium-journal*. 2020. № 7. С. 21–25. DOI: <https://doi.org/10.24411/2520-6990-2020-11497>
4. Доповідь Брундтланд (1987). URL: http://www.esz.org.ua/?page_id=3129 (дата звернення: 5.02.2022).
5. Каленський А. А. Фахова передвища освіта: концептуальні засади стандартизації підготовки молодших спеціалістів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. 2017. Вип. 277. С. 101–105.
6. Курок Р. Тенденції розвитку фахової передвищої освіти в сучасних умовах. *Професійна педагогіка*. 2021. № 1 (22). С. 41–48. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.41-48>

7. Лузан П., Тітова О., Мося І., Пашенко Т. Методика оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти. *Професійна педагогіка*. 2021. Т. 1. № 22. С. 169–184. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.169-184>
8. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2020 № 918. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f0/d5d/48d/5f0d5d48d9657591717806.pdf> (дата звернення: 6.02.2022).
9. Мороз В. М. Система сучасної фахової передвищої освіти як складова механізму забезпечення якості вищої освіти: державно-управлінський аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 88–96. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.1.88>
10. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 509 від 12.06.2019, № 519 від 25.06.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12> (дата звернення: 3.02.2022).
11. Освітньо-професійна програма «Харчові технології». Ірпінь: Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2021. 15 с. URL: <http://iek.irpin.com/assets/images/resources/2203/204c320a06bb3af0c58b75c0f3cdce608d41a597.pdf> (дата звернення: 6.02.2022).
12. Основные вехи интеграционных процессов в области профессионального образования и обучения в странах ЕС (2000). URL: http://official-europass.narod.ru/docs/1.2.3/7.htm#_ftn1 (дата звернення: 6.02.2022).
13. Півень О. А. Студентоорієнтоване навчання у закладах фахової передвищої освіти. *Університетська наука – 2020: тези доповідей Міжнародної науково-технічної конференції (Маріуполь, 20–21 травня 2020 р.): в 4 т.* Маріуполь: ПДТУ, 2020. Т. 4. С. 60–61.
14. Закон України «Про вищу освіту». 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 6.02.2022).
15. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 5.02.2022).
16. Закон України «Про фахову передвищу освіту». 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 6.02.2022).
17. Прохорчук П. С. Использование smart-технологии для проведения констатирующего эксперимента у графических дизайнеров в заведениях профессионального предвысшего образования. *Colloquium-journal*. 2021. № 1 (33). С. 58–65. DOI: <https://doi.org/10.24412/2520-2480-2021-188-58-65>
18. Равчина Т., Шемелюк Г. Організація освітнього процесу в системі фахової передвищої освіти у вимірі законодавчих змін. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2019. Вип. 34. С. 198–208. DOI: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/10589>
19. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія / за ред. А. А. Каленського. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.
20. Супрун В. В. Максимчук В. В. Децентралізація та оптимізація управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою України. *Вісник післядипломної освіти*. 2016. Вип. 4/5. С. 60–92.
21. Хомишин І. Ю. Правове регулювання фахової передвищої освіти в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2019. № 24. С. 134–138.
22. Щодо запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 15.10.2019 р. № 1296. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-zaprovadzhennya-pilotnogo-proektu-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti-z-pidgotovki-fahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti> (дата звернення: 4.02.2022).
23. Deutscher Qualifikationsrahmen (DQR) – Ein Instrument zur Einordnung der Qualifikationen des deutschen Bildungssystems. 2021. URL: <https://www.management-qualifizierung.de/blog/beruflichefortbildung/deutscher-qualifikationsrahmen> (дата звернення: 6.02.2022).
24. Educational Ecosystems for Societal Transformation. 2018. URL: <https://futuref.org/educationfutures> (дата звернення: 4.02.2022).
25. EI, ESU. Student-Centred Learning. An Insight into Theory and Practice. Brussels: Education International, European Students' Union. 2010. URL: <https://www.esu-online.org/wp-content/uploads/2016/07/2010-T4SCL-Stakeholders-Forum-Leuven-An-Insight-Into-Theory-And-Practice.pdf> (дата звернення: 1.02.2022).
26. Green D., Sadedin S. & Leishman T. G. Self-organization. B. Fath (Ed.). *Encyclopedia of Ecology*.

Amsterdam: Elsevier, 2019. Vol. 1. P. 628–636. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-63768-0.00696-X>

27. Sustainable Development – What Is It? Definition, History, Evolution, Importance And Examples. 2020, 26 May. URL: <https://youmatter.world/en/definition/definitions-sustainable-development-sustainability/> (дата звернення: 5.02.2022).

28. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015> (дата звернення: 3.02.2022).

29. Yusoff M. M. Improving the quality of life for sustainable development. *The International Conference of Science and Applied Geography*. 2020. Vol. 561. Art. 012020. DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/561/1/012020>

References

- Bratko, M. (2021). Fakhovi koledzhi jak osvitnij resursnyj centr rozvytku ljudsjkogho kapitalu [Applied colleges as an educational resource center for human capital development]. *Educological discourse*, 4 (35), 15–36. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.42>
- Vanina, N. M. (2021). Studenty jak sub'jekty ocinky jakosti fakhovoji peredvyshhoji osvity [Students as subjects of assessment of the quality of professional pre-education]. *Colloquium-journal*, 31 (113), 55–60. <https://doi.org/10.24412/2520-6990-2021-31118-51-56>
- Vanina, N. M., Kotolovec, L. O. (2020). Suchasnyj metodychnyj pidkhid do vnutrishnoji ocinky jakosti pidghotovky fakhivciv peredvyshhoji osvity [Modern methodological approach to the internal assessment of the quality of training of professional pre-education]. *Colloquium-journal*, 7, 21–25. <https://doi.org/10.24411/2520-6990-2020-11497>
- Dopovid Brundtland [Brundtland report]* (1987). http://www.esz.org.ua/?page_id=3129
- Kalenskyi, A. A. (2017). Fakhova peredvyshha osvita: konceptualjni zasady standartyzaciji pidghotovky molodshykh specialistiv [Vocational education: conceptual foundations of standardization junior specialists training]. *Naukovyj visnyk Nacionaljnogho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrainy. Serija : Pedagoghika, psykholohija, filosofija*, 277, 101–105.
- Kurok, R. (2021). Tendenciji rozvytku fakhovoji peredvyshhoji osvity v suchasnykh umovakh [Trends in the development of professional pre-education in modern conditions]. *Profesijna pedagoghika*, 1 (22), 41–48. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.41-48>
- Luzan, P., Titova, O., Mosya, I., & Pashchenko, T. (2021). Metodyka ocinjuvannja jakosti pidghotovky fakhivciv u zakladakh fakhovoji peredvyshhoji osvity [Methodology for assessing the quality of training specialists in institutions of professional pre-higher education]. *Professional Pedagogics*, 1 (22), 169–184. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.169-184>
- Metodychni rekomendaciji shhodo rozroblennja standartiv fakhovoji peredvyshhoji osvity Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 13.07.2020 № 918 [Methodical recommendations for the development of standards of professional pre-education. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 13.07.2020 № 918]*. (2020). <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f0/d5d/48d/5f0d5d48d9657591717806.pdf>
- Moroz, V. M. (2021). Systema suchasnoji fakhovoji peredvyshhoji osvity jak skladova mekhanizmu zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity: derzhavno-upravlinsjkyj aspekt [The system of modern professional pre-higher education as a component of the mechanism for ensuring the higher education quality: public and managerial aspect]. *Investyciji: praktyka ta dosvid*, 1, 88–96. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.1.88>
- Nacionaljna ramka kvalifikacij. Dodatok do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341 «Pro zatverdzhennja Nacionaljnoji ramky kvalifikacij» [National Qualifications Framework. Annex to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 23, 2011 № 1341 «On Approval of the National Qualifications Framework»] (2012). *Oficijnyj visnyk Ukrainy*, 101, 3700.
- Nacionaljna ramka kvalifikacij. [Dodatok do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341 «Pro zatverdzhennja Nacionaljnoji ramky kvalifikacij» (Iz zminamy, vnesenymy zghidno z Postanovamy KM № 509 vid 12.06.2019, № 519 vid 25.06.2020)]* (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>
- Osvitnjo-profesijna prohrama «Kharchovi tekhnologhiji» [Educational and professional program «Food Technology»]* (2021). <http://iek.irpin.com/assets/images/resources/2203/204c320a06bb3af0c58b75c0f3cdce608d41a597.pdf>
- Osnovnye vekhy ynteghracyonnykh processov v oblasti professyonaljnogho obrazovannja y obuchenija v*

- stranakh ES [Main milestones of integration processes in the field of vocational education and training in the EU countries] (2000). http://official-europass.narod.ru/docs/1.2.3/7.htm#_ftn1
- Piven, O. A. (2020). Studentoorientovane navchannja u zakladakh fakhovoji peredvyshhoji osvity [Student-oriented education in institutions of professional pre-education]. In *Universytetsjka nauka – 2020: tezi dopovidej Mizhnarodnoji naukoivo-tehničnoji konferencii: v 4 t.* (4, 60–61). PSTU.
- Zakon Ukrainy «Pro vyshhu osvitu» [Law of Ukraine «On higher education»] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On education»] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Zakon Ukrainy «Pro fakhovu peredvyshhu osvitu» [Law of Ukraine «On the professional pre-higher education»] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
- Prokhorchuk, P. S. (2021). Yspoljzovanye smart-tekhnologhyy dlja provedenyja konstatyrujushhego eksperymenta u ghrafycheskykh dyzajnerov v zavedenyjakh professyonaljnogho predvysshego obrazovanyja [The use of smart technology for conducting an ascertaining experiment among graphic designers in institutions of professional pre-education]. *Colloquium-journal*, 1 (33), 58–65. <https://doi.org/10.24412/2520-2480-2021-188-58-65>
- Ravchyna, T. Shemeliuk, Gh. (2019). Orghanizacija osvitnjogho procesu v systemi fakhovoji peredvyshhoji osvity u vymiri zakonodavchykh zmin [Organization of the educational process in the system of professional pre-education in the dimension of legislative changes]. *Visnyk Ljivjskoghho universytetu. Serija pedaghoghichna*, 34, 198–208. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/10589>
- Kalenskyi, A. A. (Ed.) (2018). Standartyzaciia profesijnoi osvity: teoriia i praktyka: *monohrafija [Standardization of professional education: theory and practice: monograph]*. Polissia.
- Suprun, V. V. Maksymchuk, V. V. (2016). Decentralizacija ta optymizacija upravlinnja profesijnoju (profesijno-tehničnoju) i fakhovuju peredvyshhoju osvitoju Ukrainy [Decentralization and optimization of management of professional (vocational and technical) and professional pre-education in Ukraine]. *Visnyk pisljadyploinoji osvity*, 4/5, 60–92.
- Khomyshyn, I. Ju. (2019). Pravove rehuljuvannja fakhovoji peredvyshhoji osvity v Ukraini [Legal regulation of professional pre-education in Ukraine]. *Visnyk Nacionalnoghho universytetu «Lvivska politehnikha»*. *Serija: Yuridichni nauki*, 24, 134–138.
- Shhodo zaprovadzhennja pilotnoghho proektu u zakladakh fakhovoji peredvyshhoji ta vyshhoji osvity z pidgotovky fakhivciv za dualjnoju formoju zdobuttja osvity: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 15.10.2019 r. № 1296 [Regarding the introduction of a pilot project in institutions of professional pre-education for the training of specialists in the dual form of education: the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 15.10.2019 № 296] (2019). <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-zaprovadzhennya-pilotnogo-proektu-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti-z-pidgotovki-fahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti>
- Deutscher Qualifikationsrahmen (DQR) – Ein Instrument zur Einordnung der Qualifikationen des deutschen Bildungssystems (2021). <https://www.management-qualifizierung.de/blog/berufliche-fortbildung/deutscher-qualifikationsrahmen>
- Educational Ecosystems for Societal Transformation (2018). <https://futuref.org/educationfutures>
- EI, ESU. *Student-Centred Learning. An Insight into Theory and Practice* (2010). Education International, European Students' Union. <https://www.esu-online.org/wp-content/uploads/2016/07/2010-T4SCL-Stakeholders-Forum-Leuven-An-Insight-Into-Theory-And-Practice.pdf>
- Green, D., Sadedin, S. & Leishman, T. G. (2019). Self-organization. In B. Fath (Ed.), *Encyclopedia of Ecology* (Vol. 1, pp. 628–636). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-63768-0.00696-X>
- Sustainable Development – What Is It? Definition, History, Evolution, Importance And Examples (2020, 26 May). <https://youmatter.world/en/definition/definitions-sustainable-development-sustainability/>
- Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015). <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015>
- Yusoff, M. M. (2020). Improving the quality of life for sustainable development. *The International Conference of Science and Applied Geography. The International Conference of Science and Applied Geography*, 561, 012020. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/561/1/012020>

FEATURES OF THE PROFESSIONAL PRE-HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE SOCIETY

Kuzmich Iryna,

Leading Specialist of the Department for Work with the Unified State Base on Education,
International European University,
42C Akademik Glushkov Ave, 03187 Kiev, Ukraine,
irina.kuzmich99@gmail.com

The scientific article substantiates the important role of the initiation and development of professional pre-higher education in Ukraine in modern socio-economic conditions. It is noted that education for sustainable development of society is a holistic education, and therefore mediative, health, based on self-awareness and self-creation of the individual, which implements a new type of relationship in the system «human – nature», meeting personal needs and development through self-organization. The place of professional pre-higher education in the structure of the modern education system in Ukraine is highlighted. The main attention is focused on the analysis of the leading features of the development of professional pre-higher education in Ukraine in the conditions of sustainable development of society, among which the author singles out the creation and approval of the legal framework for educational services in this area; standardization of training of applicants for educational and professional degree «professional junior bachelor»; introduction of the competence approach and principles of student-oriented learning in educational activities; active involvement of experts, scientists, various business entities in the development of standards, modernization of the system of professional development of teachers for professional pre-higher education, expansion of the existing network of vocational education institutions with training and production infrastructure that meets modern requirements. Emphasis is placed on the fact that the introduction of professional pre-higher education in Ukraine opens wide opportunities for lifelong learning; Adult education is becoming more flexible, as a person will be able to obtain several vocational education at the expense of the budget during his or her lifetime. Further development of professional pre-higher education in Ukraine will contribute to the recognition of the national system of vocational education at the world level while preserving the best traditions and practices formed by the previous long-term activities of domestic technical schools and colleges.

*Key words: **competency approach; education for sustainable development; professional junior bachelor; professional pre-higher education; student-oriented learning; sustainability; vocational college.***